

УДК 347.73/.74:341.22(477)

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.84.2.6>

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ УГОД ПРО СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ БЕЗПЕКИ, ПІДПИСАНИХ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ІНШИМИ КРАЇНАМИ

Петруненко Я.В.,
*доктор юридичних наук, професор,
старший науковий співробітник
відділу проблем модернізації господарського права та законодавства
Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Макутова Національної академії наук України»
ORCID: 0000-0002-1186-730X
e-mail: petrunenko@yahoo.com*

Джабраїлов Р.А.,
*доктор юридичних наук, професор,
заступник директора з наукової роботи,
завідувач відділу проблем модернізації
господарського права та законодавства
Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Макутова Національної академії наук України»
ORCID: 0000-0002-4422-2102
e-mail: ruzaur13@gmail.com*

Петруненко Я.В., Джабраїлов Р.А. Соціально-економічний аспект угод про співробітництво у сфері безпеки, підписаних між Україною та іншими країнами.

В умовах геополітичної напруженості та війни в Україні питання безпеки набувають першочергової важливості. Разом з тим, очевидно, що безпека не обмежується лише військово-технічними аспектами. Важливим компонентом безпеки є також соціально-економічний розвиток країни.

У статті авторами досліджено соціально-економічні аспекти безпекових угод, підписаних Україною з іншими країнами-партнерами. Визначено ключові виклики та можливості, пов'язані з реалізацією соціально-економічних положень безпекових угод. Визначено ключові фактори, що впливають на реалізацію соціально-економічних положень безпекових угод. Надано оцінку ефективності діючих механізмів співробітництва України з іншими країнами-партнерами в соціально-економічній сфері.

Зокрема, зауважено, що двосторонні угоди про співробітництво у сфері безпеки, які наразі підписує Україна, включають зобов'язання країн-партнерів підтримувати нас як на полі бою, так і в економічних спрямуваннях. Водночас, ці угоди встановлюють також й зобов'язання України щодо збереження та розвитку демократичних інституцій, зокрема реформування адміністративної та судової системи, боротьби з корупцією, ратифікації Римського статуту, а також впровадження конкретних законодавчих змін, які підтримують прагнення до демократії, поваги до прав людини та свободи ЗМІ.

Констатовано, що укладені двосторонні угоди – це лише перший крок до справжньої безпеки України. Їх підписанти визнають важливість української безпеки для всієї Європи та стримування росії, беручи на себе довгострокові зобов'язання. Війна продемонструвала, що й Україні, й її партнерам необхідно розвивати нові і посилювати існуючі можливості для протистояння російській загрози. Укладені угоди відкривають шлях до довгострокової співпраці у сфері безпеки та економічного партнерства. Їх грамотне втілення може суттєво наблизити Україну до перемоги у війні і членства в НАТО та ЄС.

Наукова стаття є одним з перших досліджень соціально-економічних аспектів безпекових угод України з іншими країнами. В рамках дослідження проведено оцінку впливу цих угод на економічний розвиток, соціальний захист та добробут населення України. По результатах проведеного дослідження надано рекомендації з удосконалення соціально-економічного співробітництва України з іншими країнами у рамках реалізації положень безпекових угод.

Отримані результати можуть бути використані для розробки державної політики у сфері безпеки, економіки та соціальної політики. Рекомендації з удосконалення соціально-економічного співробітництва України з іншими країнами можуть бути використані для покращення його ефективності.

Ключові слова: російсько-українська війна, безпекові угоди, соціально-економічні аспекти, співробітництво, післявоєнне відновлення, економічний розвиток, соціальний захист, добробут населення.

Petrunenکو Ia.V., Dzhabrailov R.A. Socio-economic aspect of security agreements signed between Ukraine and other countries.

In the context of geopolitical tensions and the war in Ukraine, security issues are of paramount importance. However, it is clear that security is not limited to military and technical aspects. The country's socio-economic development is also an important component of security.

The article examines the socio-economic aspects of security agreements signed by Ukraine with other partner countries. The key challenges and opportunities related to the implementation of socio-economic provisions of security agreements are identified. The key factors influencing the implementation of socio-economic provisions of security agreements are identified. The effectiveness of existing mechanisms of cooperation between Ukraine and other partner countries in the socio-economic sphere is assessed.

In particular, it was noted that the bilateral security cooperation agreements that Ukraine is currently signing include commitments from partner countries to support us both on the battlefield and in economic terms. At the same time, these agreements also set out Ukraine's commitments to preserve and develop democratic institutions, including reforming the administrative and judicial systems, fighting corruption, ratifying the Rome Statute, and introducing specific legislative changes that support the pursuit of democracy, respect for human rights and media freedom.

It is stated that the concluded bilateral agreements are only the first step towards Ukraine's real security. Their signatories recognize the importance of Ukraine's security for the whole of Europe and deterring Russia by making long-term commitments. The war has demonstrated that both Ukraine and its partners need to develop new and strengthen existing capabilities to counter the Russian threat. The agreements pave the way for long-term security cooperation and economic partnership. Their competent implementation can bring Ukraine much closer to winning the war and becoming a member of NATO and the EU.

This article is one of the first studies of the socio-economic aspects of Ukraine's security agreements with other countries. The study assesses the impact of these agreements on economic development, social protection and welfare of the Ukrainian population. Based on the results of the study, the author provides recommendations for improving Ukraine's socio-economic cooperation with other countries in the framework of implementation of the provisions of security agreements.

The results obtained can be used to develop state policy in the field of security, economy and social policy. The recommendations for improving Ukraine's socio-economic cooperation with other countries can be used to improve its effectiveness.

Key words: Russian-Ukrainian war, security agreements, socio-economic aspects, cooperation, post-war recovery, economic development, social protection, welfare of the population.

Актуальність теми дослідження. З 1991 р., коли Україна здобула свою незалежність, питання її безпеки залишалося не вирішеним. Повномасштабне вторгнення РФ в 2022 р. зробило цю проблему критичною і для всієї Європи.

У липні 2023 р., після підписання країнами G7 Спільної декларації про підтримку України [1] (під час саміту НАТО у Вільнюсі), Україна розпочала укладати довгострокові двосторонні угоди про співпрацю у сфері безпеки.

Двосторонні угоди про безпеку, укладені між Україною та 23 країнами-партнерами¹ (далі – угоди про безпеку, безпекові угоди, угоди), можна вважати першим кроком до нового підходу в архітектурі європейської безпеки. Однак, зважаючи на поточну військово-політичну ситуацію,

¹ Станом на 14 липня 2024 р.

стає зрозуміло, що цей підхід, розроблений на піку військових успіхів України, може бути недостатнім для протистояння постійній загрозі з боку росії. Тому важливо чітко окреслити зв'язок між структурою безпеки, що ґрунтується на двосторонніх угодах, прагненням України до членства в НАТО та соціально-економічною складовою підтримки України у забезпеченні її перемоги, що й обумовлює актуальність представленої статті.

Стан наукової розробки. В основу написання статті покладено аналіз міжнародно-правових актів, аналітичних, рекомендаційних документів, текстів міжнародних угод, а також наукових праць зарубіжних та вітчизняних вчених, серед яких: М. Bielieskov, J. Gotkowska, J. Graca, J. Kazdobina, К. Nieszyrog та В. Жар. Разом із тим, варто зауважити, що наразі ця проблематика є мало вивченою і представлена наукова стаття фактично є одним з перших досліджень соціально-економічних аспектів безпекових угод України з іншими країнами.

Метою наукової статті є оцінка впливу безпекових угод на економічний розвиток, соціальний захист та добробут населення України. Для досягнення визначеної мети передбачається вирішення таких **дослідницьких завдань**: визначити ключові виклики та можливості, пов'язані з реалізацією соціально-економічних положень безпекових угод; визначити ключові фактори, що впливають на реалізацію соціально-економічних положень безпекових угод; надати рекомендації з удосконалення соціально-економічного співробітництва України з іншими країнами у рамках реалізації положень безпекових угод.

Виклад основного матеріалу. В усіх досліджуваних нами двосторонніх угодах однозначно зафіксовано, що безпека України є невід'ємною складовою євроатлантичної безпеки, гарантує територіальну цілісність України в межах її міжнародно визнаних кордонів 1991 р. та офіційно визнано російську агресію загрозою, яку необхідно подолати. Держави-підписанти угод зобов'язуються допомогти Україні досягти територіальної цілісності, що раніше, скажімо, було недосяжним. Більшість підписантів підтримують Формулу миру України для припинення війни з росією. Важливо, що угоди діють протягом десяти років, підкреслюючи довгострокову підтримку, так необхідну для запобігання очікуванню росії на перемогу у війні.

Незважаючи на деякі відмінності в структурі, угоди загалом охоплюють широкий спектр питань, відображаючи поточне середовище безпеки. Перш за все, держави, що підписали угоди, зобов'язуються підвищувати боєздатність України через забезпечення військовою технікою та боєприпасами, навчання українських військових, розбудову українського оборонно-промислового комплексу, обмін розвідувальними даними тощо. Крім того, безпекові угоди передбачають посилення стійкості України проти кібератак, захист критичної інфраструктури, допомогу нашій країні у протидії гібридній та інформаційній війні, боротьбі з організованою злочинністю, протидію хімічним, біологічним, радіологічним та ядерним загрозам.

Країни-учасники угод обіцяють довгострокову підтримку Україні, однак конкретні фінансові зобов'язання переважно зосереджені на перших роках дії угод. Деякі країни відходять від загальної схеми. Наприклад, Латвія поставила собі за мету щорічно надавати військову допомогу нашій країні в розмірі 0,25% ВВП протягом 2024-2026 років, якщо дозволять її власні фінансові можливості [2]. Швеція зобов'язалася виділити загалом близько 6,5 млрд. євро на період 2024-2026 років [3], а Норвегія – приблизно 6,4 млрд. євро у період 2023-2027 років [4].

Однак попри це, угоди, на жаль, не забезпечують адекватної відповіді на тривалу російську агресію. Вони передбачають, що Україна проведе двосторонні консультації у разі «*майбутнього збройного нападу росії*». Пізніше підписані угоди дають формулювання «*значної ескалації*». Після консультацій підписанти зобов'язуються надати Україні невідкладну допомогу для відбиття нападу. Враховуючи постійну російську агресію та щоденні збройні атаки, актуальність цього положення залишається незрозумілою та у значній мірі невизначеною.

Відтак, дуже важливою частиною військової підтримки було б надання юридичної сили цим угодам. Угода зі США є єдиною, яку сторону мають намір зареєструвати в ООН, проте і це не є гарантією дотримання її положень. Позаяк угода не буде ратифікована Конгресом, що дає правові підстави її скасування чи зміни будь-яким майбутнім президентом США. Це стосується усіх підписаних угод про співробітництво у сфері безпеки.

Ці угоди, які часто називають «*запевненнями*», критикують за їхню юридичну слабкість та відсутність чітких зобов'язань держав-підписантів. Їх порівнюють з Будапештським меморандумом 1994 р. [5], який зобов'язав Україну відмовитися від ядерної зброї в обмін на гарантії безпеки. Широко поширена думка, що підписанти Будапештського меморандуму мали б надати

Україні військову допомогу у разі агресії. Насправді, угода містила лише негативні гарантії, які не зобов'язували держави-підписанти захищати Україну. Означене у підсумку якраз і призвело до негативного сприйняття терміну «запевнення» та Будапештського меморандуму загалом, а також до низького рівня довіри до двосторонніх угод.

Надалі пропонуємо зупинитись на соціально-економічній складовій угод про співробітництво у сфері безпеки.

Одразу варто відзначити, що ці угоди не є заміниками членства України в НАТО. Незважаючи на наявність терміну «співробітництво у сфері безпеки» в їх назвах, ці угоди охоплюють значно ширший спектр питань, від людського капіталу до енергетики. Загалом, документи, як вже зазначалося, мають схожу структуру, хоча кожна з угод відображає пріоритети відповідного союзника.

Аналіз переважної більшості угод про співробітництво у сфері безпеки [6–14] дозволяє виділити наступні їх ключові блоки (див. таблицю 1).

Таблиця 1
Структура безпекових угод України з іншими країнами

Блок	Напрями співробітництва
Демократичні перетворення й економічна стійкість	<ul style="list-style-type: none"> – підтримка демократії, реформ та євроінтеграція – макроекономічна стабільність – відновлення та відбудова – захист критичної інфраструктури та енергетика
Військове співробітництво	<ul style="list-style-type: none"> – вступ України в НАТО – розвиток військово-промислового комплексу та оборонне співробітництво – реагування на нову агресію проти України – протидія ядерним і біологічним загрозам – фінансові зобов'язання країн у військовій сфері – боротьба з пропагандою та інформаційна безпека
Відповідальність за агресію	<ul style="list-style-type: none"> – справедливий мир – санкції – відшкодування збитків та заморожені російські активи – спеціальний трибунал
Інші аспекти	<ul style="list-style-type: none"> – боротьба з організованою злочинністю – гуманітарне співробітництво – припинення дії угоди

Джерело: власна розробка

Варто зауважити, що укладені домовленості є рамковими документами. З одного боку, багато механізмів співробітництва не є повністю деталізованими, з іншого ж – учасники передбачають можливість внесення змін до угод або укладення додаткових договорів. Втім, у будь-якому випадку, угоди, ймовірно, представляють передовсім політичні зобов'язання, а не юридичні гарантії.

В угодах підкреслюється, що імплементація певних реформ є ключовим процесом у контексті євроатлантичних прагнень України, тому цей аспект описаний з точки зору зобов'язань України. Крім того, у деяких угодах прямо зазначено, що політична, військова та фінансова підтримка безпосередньо залежить від проведення необхідних реформ у різних секторах нашої країни.

Практично в кожній угоді держави-партнери наголошують на важливості реалізації реформ, які відповідають основним критеріям, які є необхідними для вступу України до ЄС: верховенство права, належне врядування та економічна стабільність. З одного боку, визначений кластер реформ є зобов'язанням, а з іншого – це наші можливості для трансформації країни.

Сторонами підкреслюється важливість стійкої української економіки для протистояння російській агресії. Більшість країн-партнерів висловили намір сприяти макроекономічній стабільності України шляхом полегшення доступу до приватних фінансових установ, страхових компаній, а також технологічного сектору.

Істотну роль відіграють внески до фондів та програм, спрямованих на підтримку державного бюджету України. Згідно розрахунків, за планом на 2024 р., потреба у міжнародній фінансовій допомозі становить 37,3 млрд. доларів США, або близько 3 млрд. доларів США на місяць [15]. Більшість країн, за винятком Японії, не оприлюднили чіткі розміри макроекономічної допомоги.

Для країн-членів ЄС таким механізмом слугує програма *Ukraine Facility* [16], за якою протягом 2024–2027 років 50 млрд. євро від ЄС буде спрямовано на фінансування державного бюджету, стимулювання інвестицій, а також технічну підтримку в реалізації програми. Ця програма передбачає реформи в економічному й державному секторах, а також в судовій, цифровій, енергетичній та інших сферах. Бюджетну підтримку Україна отримуватиме щоквартально після виконання встановлених індикаторів.

Усі країни-підписанти зобов'язалися брати участь у відбудові України як на післявоєнному етапі, так і зараз, у цей час. Пріоритетними напрямками є відновлення енергетичних об'єктів, а також закладів соціального забезпечення (лікарень, шкіл). Більшість країн підкреслюють необхідність модернізації українських енергомереж та поступового переходу до «зеленої» енергетики.

Безпекові угоди передбачають й інші напрямки співпраці, залежно від країни-партнера. Це може бути цифрова трансформація, розвиток залізничного сполучення тощо. Особлива увага приділяється питанням залучення приватних інвестицій для відбудови. Низка країн в угодах повторюють свої плани допомоги на відновлення певних постраждалих регіонів України. Окремі угоди додатково містять зобов'язання України стосовно забезпечення ефективного, прозорого, професійного та підзвітного використання коштів на відбудову.

Важливим для України є те, що партнери визнають енергетичний сектор як вирішальний для стійкості України в цілому. Союзники готові надавати довгострокову підтримку цій галузі, а також працювати над кіберзахистом критичної інфраструктури України. Де-факто лише Франція, Латвія та США заявили про намір сприяти захисту критичної інфраструктури військовими засобами, зокрема посиленням ППО.

При цьому, істотним ризиком угод є відсутність закріплення в них детальних механізмів відбудови, посилення спроможностей чи забезпечення функціонування української енергетики. Угоди не містять конкретних деталей, як наприклад стосовно пріоритетного постачання когенераційних установок, обладнання з непрацюючих електростанцій чи скерування в Україну фахівців для відновлення енергетики (зокрема, з Литви).

Ключовими положеннями кожної з угод стали елементи безпосередньої військової співпраці. Більшість країн-підписантів підтримують євроатлантичну інтеграцію України, але вжиті ними формулювання все ж дещо відрізняються. Про чітку підтримку вступу України до НАТО заявляють принаймні 11 із 21 держав: Велика Британія, Франція, Данія, Фінляндія, Латвія, Іспанія, Бельгія, Швеція, Ісландія, Норвегія та Польща.

Своєю чергою, такі країни-підписанти угод як США, Канада, Нідерланди і Португалія підкреслюють, що майбутнє нашої держави – в НАТО, але згадують Комюніке Вільнюського саміту НАТО [17], де вказано, що Україна отримає запрошення приєднатися до альянсу, коли «*союзники це погодять і будуть виконані всі умови*». Позиції Німеччини й Італії щодо членства України в НАТО також залишаються вкрай обережними та відкрито не роз'ясненими.

Партнери підтримують реформи в Україні задля посилення оперативної сумісності з НАТО та готові розвивати оборонне співробітництво з нашою державою і вітчизняний військово-промисловий комплекс. Втім, ризиком є те, що в частині угод елементи такої кооперації майже не деталізовані – лише 4 угоди містять доволі чіткі обіцянки надання визначеної військової техніки [18].

Слід також зазначити, що усі укладені угоди передбачають продовження гуманітарної допомоги Україні, яка надаватиметься переважно у вигляді фінансування або прямих поставок гуманітарних вантажів. Особливу увагу приділено допомозі в гуманітарному розмінуванні території України, зокрема деокупованих та прифронтових територій. При цьому, конкретні обсяги допомоги в гуманітарному розмінуванні визначили лише Іспанія та Фінляндія.

Як було зауважено, в угодах чітко визначено, що імплементація реформ є ключовим процесом на шляху до євроатлантичної інтеграції України. Саме тому впровадження реформ виписано в документах як зобов'язання України. Крім того, в деяких договорах зазначено, що надання політичної, військової та фінансової підтримки напряму залежить від реалізації необхідних перетворень у різних сферах нашої країни.

З огляду на амбітні прагнення України до членства в ЄС та поетапне проходження складного процесу вступу, наші партнери зафіксували в угодах зобов'язання України щодо проведення реформ відповідно до напрямків, визначених ЄС, у тому числі викладених у рекомендаціях Європейської комісії від 08 листопада 2023 р. [19].

Крім загальних зобов'язань з підтримки України, угоди також окремо акцентують увагу на необхідності проведення реформ. Виконання Україною вимог й дотримання структурних маяків, викладених у чотирирічній програмі МВФ «*Механізм розширеного фінансування*» (EFF) [20], є ключовою умовою для отримання міжнародної допомоги. Ця програма передбачає надання Україні 15,6 млрд. доларів США в обмін на прийняття законодавчих змін для підтримки економіки і зміцнення державних інституцій. Додатково в угодах згадано умови позики Світового банку, за якими в Україні реалізують проекти у сферах енергетики, фінансового сектору, сільського господарства, фіскальної політики тощо.

Сукупно всі згадані рекомендації й програми формують структуру поточних реформ в Україні. Згідно з «*Матрицею реформ*» [21], нині джерелом переважної кількості законодавчих змін є рекомендації Європейської комісії (65%). В межах програми *Ukraine Facility* проводять ще близько 17% реформ, інші ж заходи реалізують у рамках порад Світового банку та МВФ.

Щодо економічної сфери союзники України вказують на необхідність здійснення комплексу реформ, спрямованих на:

1) *реформування державних підприємств*: цей процес має передбачати підвищення ефективності та конкурентоспроможності державних підприємств, а також їх часткову або повну приватизацію;

2) *залучення приватного сектору*: створення сприятливого середовища для інвестицій та розвитку приватного підприємництва є ключовим фактором для стимулювання економічного зростання;

3) *підвищення довіри інвесторів*: забезпечення прозорості та передбачуваності державної політики, а також верховенства права є важливими для залучення інвестицій в українську економіку;

4) *прозорість та належне врядування*: впровадження принципів прозорості та підзвітності у всіх сферах державного управління має сприяти зниженню рівня корупції та покращенню інвестиційного клімату;

5) *посилення корпоративного управління*: впровадження принципів ОЕСР щодо корпоративного управління на державних підприємствах і в приватному секторі має сприяти підвищенню ефективності та прозорості ведення бізнесу.

Виконання цих реформ є важливою умовою для успішної економічної трансформації України і її інтеграції до європейського економічного простору.

Пакет реформ, визначений для України, одночасно є й зобов'язанням, й унікальною можливістю для трансформації країни. Визнаючи безпрецедентні умови, в яких Україна проводить реформи, союзники готові надавати технічну, політичну та фінансову допомогу у втіленні секторальних змін.

Угоди передбачають, що країни-партнери зобов'язані:

ділитися досвідом: надавати Україні доступ до кращих практик та знань у різних сферах реформування;

направляти фахівців: сприяти залученню до роботи над реформами в Україні досвідчених фахівців з інших країн;

поглиблювати співпрацю: ініціювати та реалізовувати спільні проекти та програми, спрямовані на підтримку реформ. Зокрема, Фінляндія, як член Антикорупційного ресурсного центру U4, прагне поділитися з Україною своїм досвідом антикорупційної діяльності. Данія також додатково підтримуватиме антикорупційну ініціативу ЄС (EUACI) в Україні.

Слід узагальнити, що комплексна підтримка з боку союзників, окрім прямої фінансової допомоги, є важливим фактором, який спроможний суттєво прискорити та полегшити процеси реформування в Україні. Спільна робота з партнерами дає нам можливість не лише виконати взяті на себе зобов'язання, але й запозичити передовий досвід та імплементувати кращі світові практики у різні сфери життя країни.

Також укладені Україною безпекові угоди окремо акцентують увагу на важливості залучення приватного капіталу до процесів відбудови. Держави-підписанти визнають, що приватний бізнес може стати ключовим драйвером економічного відновлення та сприяти модернізації країни. Зокрема, можемо виокремити такі тематичні напрями:

1) *заохочення інвестицій*: угоди передбачають вжиття заходів з боку країн-партнерів для стимулювання інвестування національними та іноземними компаніями в українську економіку, зокрема після закінчення війни;

2) *фінансова підтримка*: деякі з країн-партнерів визначили конкретні обсяги фінансової допомоги, спрямованої на відновлення України. Наприклад, передбачено, що Велика Британія виділить 640 млн. фунтів стерлінгів, Латвія – 15 млн. євро протягом 2024–2026 років, а Іспанія надасть 15 млн. євро через Спеціальну програму Світового банку;

3) *цільове спрямування інвестицій*: низка країн планують зосередити свою інвестиційну підтримку на певних регіонах або секторах. Так, Латвія та Бельгія пріоритезують Чернігівську область, Данія – Миколаївщину, а Італія – Одещину;

4) *міжнародна координація*: Німеччина, Норвегія та Італія підкреслюють важливість міжвідомчої донорської координаційної платформи, ініційованої G7, для об'єднання зусиль міжнародної спільноти з відбудови України.

У деяких безпекових угодах додатково визначено зобов'язання України стосовно забезпечення ефективного, прозорого, професійного та підзвітного використання коштів, виділених на відбудову. Угоди роблять акцент на двох ключових компонентах відновлення:

відновлення енергетики (вказаний компонент передбачає модернізацію енергетичної інфраструктури України, диверсифікацію джерел енергії та підвищення енергоефективності);

залучення приватних інвестицій (мова йде про створення сприятливого інвестиційного клімату та запровадження стимулів для залучення приватного капіталу в різні сектори економіки).

Діяльність України на міжнародній арені, зокрема й участь у Берлінській міжнародній конференції з питань відновлення в червні 2024 р., підтверджує пріоритетність залучення приватного сектору до процесу відбудови [22]. Ця подія стала платформою для презентації проектів «зелених потужностей» групи ДТЕК та маневруючих потужностей ПрАТ «Укргідроенерго» з метою залучення інвестицій.

Залучення приватного сектору до процесу відбудови України визначено як один з ключових інструментів досягнення стійкого економічного зростання та модернізації країни. Укладені безпекові угоди та активна співпраця з міжнародними партнерами створюють сприятливі умови для реалізації цієї стратегії. Наприклад, в укладеній Угоді про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною і Великим Герцогством Люксембург підкреслюється важливість залучення приватного сектору, громадянського суспільства та муніципалітетів як рушіїв амбітного, інклюзивного та децентралізованого процесу відновлення. Учасники мають на меті сприяти обміну між бізнесом та громадянським суспільством обох країн. Люксембург сприятиме залученню приватних компаній до процесу відновлення. Люксембург прагнутиме полегшити доступ України до приватних фінансових компаній та установ Люксембургу, страхової галузі, технологічних секторів та інших сфер з метою зміцнення двосторонньої торгівлі та інвестицій [23].

Слід зауважити, що попри прагнення союзників України закріпити в угодах конкретні фінансові зобов'язання, обсяги військової допомоги нашій країні насправді залежать від наявності коштів та рішень парламентів і урядів відповідних країн. Вказаний аспект чітко прописаний в угодах з Німеччиною, Італією, Ісландією, Португалією та США, де підкреслюється залежність від виплати коштів за рішенням Конгресу США. Очевидно, що для України така невизначеність несе великі ризики, оскільки обсяги військової допомоги можуть кардинально змінюватися залежно від політичної ситуації в кожній країні. З огляду на зростання популярності ультраправих політичних сил в Європі, які часто виступають проти військової підтримки України, масштабна військова взаємодія з нашою країною може значно зменшитися.

Зважаючи на досвід Південної Кореї, Тайваню та Ізраїлю у сфері побудови безпекової парадигми на основі підписання відповідних угод, можна виявити універсальні концепції забезпечення державної безпеки. Війни XX століття часто велись через геополітичне протистояння між капіталістичною та комуністичною системами. У всіх трьох випадках США відіграли значну роль у забезпеченні суверенітету цих країн [24]. Аналіз трьох безпекових моделей (Південної Кореї, Тайваню та Ізраїлю) вказує, що для забезпечення виживання країни в умовах конфлікту з потужнішою державою пріоритетне значення, серед інших факторів на кшталт наявності збройних сил союзної великої держави на території країни, наявності ядерної зброї, юридичного оформлення двосторонніх угод, готовності союзника вступити у збройний конфлікт, має фактор конкурентоспроможності обраної моделі економічного розвитку та ефективне внутрішнє управління.

Висновки. Перемога у війні залежить від здатності України зберегти і розвинути свою демократичну систему та побудувати інноваційну модель економічного розвитку. Двосторонні угоди про співробітництво у сфері безпеки, які наразі підписує Україна, включають зобов'язання

країн-партнерів підтримувати нас як на полі бою, так і в економічних спрямуваннях. Водночас, ці угоди встановлюють також й зобов'язання України щодо збереження та розвитку демократичних інституцій, зокрема реформування адміністративної та судової системи, боротьби з корупцією, ратифікації Римського статуту, а також впровадження конкретних законодавчих змін, які підтримують прагнення до демократії, поваги до прав людини та свободи ЗМІ.

Агресія росії проти України відбувається в період серйозних зрушень як у світовому, так і в європейському порядку безпеки. Сполучені Штати Америки все ще відіграють важливу роль, але їхні численні міжнародні зобов'язання обмежують їхню здатність виконувати їх усі, особливо в умовах поширених внутрішніх і міжнародних криз [25]. Отже, Європі, включно з Україною, доведеться відігравати більш активну роль у захисті та розбудові стримуючих факторів проти постійної багатодоменної російської загрози, яка визначатиме середовище європейської безпеки на багато років вперед.

Укладені двосторонні угоди – це лише перший крок до справжньої безпеки України. Їх підписанти визнають важливість української безпеки для всієї Європи та стримування росії, беручи на себе довгострокові зобов'язання. Війна продемонструвала, що й Україні, й її партнерам необхідно розвивати нові і посилювати існуючі можливості для протистояння російській загрози.

Угоди, попри недоліки, відкривають шлях до довгострокової співпраці у сфері безпеки та економічного партнерства. Їх грамотне втілення може суттєво наблизити Україну до перемоги у війні і членства в НАТО та ЄС. Зараз ці угоди часто сприймаються як компроміс, але за правильного підходу вони можуть стати ключем до успіху. Експерти радять Україні відійти від сприйняття цих угод як чергового Будапештського меморандуму і ставитися до них з максимальною серйозністю, зосередившись на співпраці з НАТО та нарощуванні власних спроможностей та організаційної стійкості, а не на вимогах щодо негайного запрошення до НАТО [26]. І, власне, саме з цією метою представляється доцільним створення багатосторонньої структури для імплементації угод. Україна має забезпечити, щоб уповноважена особа з української сторони мала усі необхідні ресурси та повноваження для координації процесу. Одним із завдань такої структури мають стати розробка та просування чітких кроків, необхідних для побудови європейської архітектури стримування без «сірих зон», розвиток соціально-економічної складової та правових засад. До функціоналу такої структури має входити розробка і започаткування спільних проєктів з чіткими цілями та часовими рамками.

Українському уряду у своїх комунікаціях варто акцентувати увагу саме на можливостях, які відкривають ці угоди, а не на їх недоліках. Конкретні проєкти, розпочаті у співпраці з промисловими секторами, слід позиціонувати як частину реалізації угод, щоб підвищити їх репутацію та зміцнити довіру. Цей наратив можна посилити, навівши приклад тісної співпраці та поступової інтеграції Швеції з НАТО як шляху до остаточного членства.

Варто акцентувати, що безпекові угоди, укладені Україною з іншими країнами-партнерами, містять важливі зобов'язання з підтримки української економіки та відбудови у післявоєнний період. Проте, деякі аспекти цих угод, такі як детальні механізми їх реалізації та ризики невиконання, потребують подальшого уточнення, опрацювання та науково-теоретичного осмислення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. G7 Joint Declaration of support for Ukraine: 12 July 2023. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/g7-joint-declaration-of-support-for-ukraine-12-july-2023>.
2. Угода між Україною та Латвійською Республікою про довгострокову підтримку та безпекові зобов'язання. Вільнюс, 11 квітня 2024 р. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-mizh-ukrayinoyu-ta-latvijskoju-respublikoyu-pro-dovgos-90189>.
3. Угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Швецією. Стокгольм, 31 травня 2024 р. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobotnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-91229>.
4. Угода про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Королівством Норвегія. Стокгольм, 31 травня 2024 р. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobotnictvo-u-sferi-bezpeki-ta-dovgostrokovu-p-91241>.
5. Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї: міжнародний документ від 05 грудня 1994 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_158#Text.

6. Угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії. Київ, 12 січня 2024 р. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-88277>.
7. Угода про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Федеративною Республікою Німеччина. Берлін, 16 лютого 2024 р. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-ta-dovgostrokovu-p-88985>.
8. Угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Францією. Париж, 16 лютого 2024 р. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-89005>.
9. Двостороння безпекова угода між Україною та Сполученими Штатами Америки. Апулія, 13 червня 2024 р. URL: <https://www.president.gov.ua/news/dvostoronnya-bezpekova-ugoda-mizh-ukrayinoyu-ta-spoluchenimi-91501>.
10. Угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Канадою. Київ, 24 лютого 2024 р. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-89233>.
11. Угода про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Королівством Бельгія. Брюссель, 28 травня 2024 р. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-ta-dovgostrokovu-p-91169>.
12. Спільні безпекові зобов'язання між Україною та Європейським Союзом. Брюссель, 27 червня 2024 р. URL: <https://www.president.gov.ua/news/spilni-bezpekovi-zobovyazannya-mizh-ukrayinoyu-ta-yevropejsk-91801>.
13. Угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Литовською Республікою. Брюссель, 27 червня 2024 р. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-91809>.
14. Угода про підтримку України та співробітництво між Україною та урядом Японії. Савеллетрі-ді-Фазано (Апулія), 13 червня 2024 р. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-pidtrimku-ukrayini-ta-spivrobitnictvo-mizh-ukrayin-91481>.
15. У перші два місяці 2024 року Міністерство фінансів залучило 1,2 млрд доларів США грантів та пільгового фінансування від міжнародних партнерів. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ministry_of_finance_attracted_usd_12_billion_in_grants_and_concessional_financing_from_international_partners_in_the_first_two_months_of_2024-4478.
16. Ukraine Facility: Програма фінансової підтримки України від Європейського Союзу. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua>.
17. Комюніке Вільнюського саміту. Видане главами держав і урядів країн-членів НАТО, які взяли участь у засіданні Північноатлантичної ради у Вільнюсі 11 липня 2023 р. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_217320.htm?selectedLocale=uk.
18. Justyna Gotkowska, Krzysztof Nieczypor, Jakub Graca. The West and Ukraine: agreements on security cooperation. The Centre for Eastern Studies (OSW). Jan. 19, 2024. URL: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2024-01-19/west-and-ukraine-agreements-security-cooperation>.
19. Основні висновки Доповіді 2023 р. щодо України. Представництво ЄС в Україні. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine_en.
20. IMF Executive Board Approves US\$15.6 Billion under a New Extended Fund Facility (EFF) Arrangement for Ukraine as part of a US\$115 Billion Overall Support Package. URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2023/03/31/pr23101-ukraine-imf-executive-board-approves-usd-billion-new-eff-part-of-overall-support-package>.
21. Матриця реформ в Україні. URL: <https://reformmatrix.mof.gov.ua>.
22. Ukraine Recovery Conference. June 11-12, 2024 – Berlin, Germany. URL: <https://ua.urc-international.com>.
23. Угода про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною і Великим Герцогством Люксембург. Вашингтон, 10 липня 2024 р. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-ta-dovgostrokovu-p-92057>.
24. Жар В. Гарантії безпеки для України: аналіз міжнародного досвіду. *Центр міжнародної безпеки, Представництво Фонду Конрада Аденауера в Україні*. URL: <https://analytics.intsecurity.org/security-guarantees-ukraine>.

25. Mykola Bielieskov. US signals long-term support for Ukraine with new security pact. *Atlantic Council*. July 2, 2024. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/us-signals-long-term-support-for-ukraine-with-new-security-pact>.
26. Julia Kazdobina. Making the Glass of Ukraine's Bilateral Security Agreements Half Full. SCEEUS Report No. 10, 2024. *The Stockholm Centre for Eastern European Studies*. URL: https://sceeus.se/en/publications/making-the-glass-of-ukraines-bilateral-security-agreements-half-full/?filter=kt_kb_format%3Dukraine.